

Homo chalupář

... A JEHO EVOLUCE V ČESKU

*Na samotě u lesa, Chalupáři, Vesničko má středisková... Pro důkaz, že Češi mají chalupářství v genech, stačí prolistovat třeba jen seznam tuzemských filmů a seriálů. „A na chalupu k bábince odjížděl i Hurvínek,“ usmívá se sociální geografka Z Univerzity Karlovy **RNDr. DANA FIALOVÁ, Ph.D.**, která se fenoménem, jak Češi tráví volný čas, zabývá už léta. „V nadsázce řečeno - jednou z prvních chat u nás byl Karlštejn. Karel IV. si ho nechal postavit nad Berounkou, aby měl kam jezdit.“ Proč jsou v tuzemsku víkendové chaty a chalupy tak oblíbené? Kdy se k druhým domovům nejčastěji vrátíme? Proč je to na Slovensku trochu jiné? A jak s chalupářstvím u nás zamávala pandemie koronaviru?*

■ Češi, národ chatařů a chalupářů. Kde má naše záliba v takzvaných druhých domovech historické kořeny?

S oblibou říkám vtip o tom, že takovou první chalupou u nás byl vlastně Karlštejn. Když ale pomíneme šlechtu, která na své zámečky jezdila odjakživa, můžeme o trendu druhého bydlení mluvit někdy od konce 19. století, kdy docházelo k urbanizaci, k rozmachu měst a průmyslové výroby, a tím pádem i ke zhoršování životního prostředí v nich. Tehdy se ale druhé bydlení týkalo především vyšší střední vrstvy, tedy továrníků nebo vysoce postaveného úřednictva v monarchii.

■ Jak jejich druhé bydlení vypadalo?

Někteří si stavěli vily. Mezi typická místa patřily třeba Roztoky u Prahy, Dobříčovice, Černošice nebo Jevany. Jednalo se o místa v blízkosti velkých měst a hlavně na železniční trati, čili dobře dostupná. Většinou se tam odstěhovala matka s dětmi a služebnictvem a hlava rodiny za nimi dojížděla na víkendy. Druhou formou takové řečneme prvorepublikové rekreace byly letní byty, kdy rodina jezdila k někomu na statek na venkově.

■ Kdy se rozmohlo chataření v dnešním slova smyslu?

První boom nastal v meziválečném období, kdy si buržoazní vrstva začala stavět první chatky. Ale takové to pravé české chataření vychází z trampingu. Loni jsme oslavili 100 let od založení první trampské osady Ztracenka u Štěchovické přehrady (*osada Ztracená naděje, jméno dostala podle tehdy promítané němé filmové kovbojky Údolí ztracené naděje, pozn. red.*).

■ Co k stavění osad tehdy lidé vedlo?

V té době se do Československa vrátila řada emigrantů, již sem přinesli takový ten ná-

▲ Když začala být za socialismu omezována výstavba nových chat, přišli Češi a Slováci na figl v podobě zahrádkářských kolonií. I s nimi je dnes v Česku kolem půl milionu obyvatelných chatiček, chat, chalup a víkendových apartmánů. Každou z nich využívá v průměru pět lidí, máme zde tedy zhruba 2,5 milionu chatařů a chalupářů. Zhruba stejný počet lidí pak jezdí na venkov ke známým. Jinými slovy – zkušenost s „víkendovým druhým bydlením“ má zhruba polovina obyvatel republiky.

dech amerického západu, který podpořily i rodokapsy, dobrodružné knížky o dobývání Divokého západu a indiánech, a lidi najednou chtěli trávit volný čas v divoké přírodě. Inspirace byla i ve skautingu. Na-

„To pravé české chataření vychází z trampingu.“

víc s pokračující urbanizací docházelo ke zhoršování životního prostředí ve městech. A dalším velmi zásadním impulzem bylo zkrácení pracovní doby. (*Na sklonku roku 1918 byla v Československu uzákoněna osmihodinová pracovní doba. Ještě před první světovou válkou se pracovalo 10–12 hodin denně, pozn. red.*)

■ Pracovní týden měl ale i nadále šest dní, protože pracovní soboty byly u nás zrušeny až v roce 1968 (byť sporadicky se vyskyto-

valy až do března 1989). To ti lidé za první republiky jezdili na chaty pouze na neděli?

Nejprve se jezdilo na jednodenní výlety, a proto byly oblíbené lokality především v zázemí velkých měst, dostupné vlakem nebo paroplavbou. Postupně se však začalo řešit, že by někde přespali, a tak se začaly budovat první sruby. Nejdříve jeden společný, ale jakmile mezi trampy přišly i squaw (*v příbězích o Divokém západu tak byly označovány indiánské ženy, pozn. red.*), začaly vznikat první chatičky a osady v lesích a u vodních toků.

■ Měli trampové na tyto stavby povolení, nebo vznikaly načerno?

Za první republiky vznikaly na soukromých pozemcích, které patřily např. statkářům, mlynářům. Většinou šlo ale o místa, která nešla zemědělsky obdělávat a ležela ladem. Lidé si tam něco postavili a na oplátku pak pomohli statkáři třeba se senem.

■ Vily přestaly být v kurzu?

To ne, do těch se jezdilo stále, stejně jako na letní byty. Ovšem tento typ druhého bydlení se týkal vyšších vrstev.

■ Trampové byli z těch nižších?

Buď šlo o značně levicově orientované intelektuály ze střední třídy, nebo o studenty či o dělnickou mládež. Řada z nich se také rekrutovala ze Skautu. Skaut byl totiž hodně organizovaný a ti odrostlejší už se chtěli pohybovat po přírodě volně. Koneckonců trampům se tehdy říkalo i „divocí skauti“. Byla to určitá forma tehdejší rebelie. A ona to rebelie skutečně byla.

■ Takže začali trampové vadit?

Za první republiky vadili především zemskému prezidentu pro zemi Českou Hugovi Kubátovi (*Československo se tehdy členilo na*

Trampům vděčíme za rozvoj chatařství, ale třeba i za nejednoho úspěšného sportovce. V každé prvorepublikové trampské osadě muselo být totiž hřiště. Hrál se volejbal, tenis, jezdilo se na vodě. Trampové dokonce vynalezli nohejbal. A u táboráku se začalo zpívat. A burty se pečou dodnes...

Letos kvůli koronavirové pandemii, částečně zavřeným hranicím či strachu z nákazy v cizině zažívá chalupářství a chatařství další boom. Zájem o koupi rekreačního objektu na venkově se zvýšil odhadem o 30 %. A tím vzrostly i ceny.

zemi Českou, zemi Moravskoslezskou, zemi Slovenskou a zemi Podkarpatskou; v čele každé z nich stál zemský prezident, jmenovaný československým prezidentem, pozn. red.). Kubát vydal v roce 1931 vyhlášku, která trampingu značně omezovala. Vadilo mu totiž, že spolu nocují nesezdané páry.

■ Chatové oblasti pak vznikly z těch trampských, nebo nezávisle na nich?

Obojí. Trampské hnutí je svobodomyšlné a nemá moc rádo, když se s chataři, kterým říkájí padouři, srovnává. Takový ten původní trampingu funguje ještě dnes. Jsou to lidé, kteří se stále volně pohybují krajinou, pořádají v osadách potlachy (trampské srazy), hraje se volejbal a zpívá se u ohně za doprovodu kytar. Jenže některé původní osady se časem deformovaly, což souvisí s rozparcelováním a oplocením jednotlivých míst. To je třeba patrně ve středních Čechách na Kocábě, která je v trampském slangu známá jako Hadí řeka. Stále jsou tam osady typu Havran nebo Askalona, které tradici udržují, ale některé už se proměnily v typicky chatařské, k čemuž došlo v 90. letech, kdy se po restitucích začaly jednotlivé pozemky rozprodávat, a tedy i oplocovat.

■ **Kdy nastal první boom chalupaření?**
Nejdřív si musíme definovat rozdíl mezi chatařením a chalupařením. Chata je objekt postavený pro rekreaci, kdežto chalupa sloužila původně zpravidla k trvalému bydlení. Zatímco chataření kontinuálně pokračovalo od první světové války, chalupaření zažilo první boom až po druhé světové válce. Po odsunu německého obyvatelstva,

kdy z Česka zmizely tři miliony obyvatel, tady zbyla spousta volných domů. Byla snaha toto území nějak osídlit, ale kde ty lidi brát? Proto se tyto objekty začaly rozprodávat k rekreaci.

■ Kdy přišla druhá vlna?

Na přelomu 60. a 70. let. Zvýšila se podpora okresních měst, začaly se stavět panelové byty, došlo k rozvoji těžkého průmyslu a práce se přesunula do měst, což způsobilo odliv mladé generace z venkova. Ta se pak do svých rodných domů za rodiči vracela o prázdninách, jak známe třeba

„Po odsunu Němců zůstala spousta volných domů.“

ba z *Honzíkovy cesty*. A ve chvíli, kdy rodiče zemřeli, začali mladí používat chalupu k rekreaci. Proto najdeme chalupy kdekoli. Chaty vznikaly u lesů a vodních toků, kdežto chalupy jsou často i na místech, u kterých leckdy nechápeme, jak se tam může někdo rekreovat. Jenže lidé k nim mají vztah.

■ V 60. a 70. letech došlo také k největšímu boomu v oblasti chataření. I za ten mohla socialistická industrializace?

Jednak, ale také byl uzákoněn pětidenní pracovní týden a volné soboty. Vliv měl rovněž rozmach automobilismu, což umožnilo pohodlnější dojíždění i na místa, která byla veřejnou dopravou hůře dostupná. A svoji roli sehrála také normalizace. Lidé měli vcelku dost volných finančních prostředků, ale neměli je kam investovat. Nemohli cestovat do ciziny, a tak hledali místa, kde by mohli

trávit volný čas. Byla to jakási součást životního stylu: mám auto a chatu nebo chalupu.

■ Cítili se tam svobodněji?

Ano, měli tam větší volnost, a také tam spolu komunikovali víc než ve městech. Město hodně ztratilo na sousedských vztazích a myslím, že se na tom trochu podepsalo právě to druhé bydlení, kam na víkendy a prázdniny všichni odjížděli. Je to ale i tím, že se ve městech nevyužíval veřejný prostor tak jako v jiných státech. Ještě moji generaci by nenapadlo lehnout si v městském parku na deku. Na trávu se nesmělo a zeleň byla spíš pro parádu. Když chtěl tedy člověk do přírody, musel z města.

■ Kupovali si lidé chaty také z toho důvodu, že prostě toužili něco vlastnit?

Samozřejmě. Za socialismu u nás téměř nebyla možná výstavba rodinných domů (to se změnilo až v 80. letech, kdy byly ovšem preferovány hlavně skupinové formy zástavby rodinných domů, pozn. red.). Podporovala se především výstavba sídlišť. Suburbanizaci (výstavbu na okrajích velkých měst, pozn. red.) za socialismu utnuli, a tak si lidé začali stavět chaty. Proto je řada z nich i na dobře dostupných místech v blízkosti měst, kde došlo k přeměně druhého bydlení na trvalé. Ostatně tento trend sledujeme i u chalup, kdy se tehdejší mladí, současní sedmdesátníci, stěhují zpět na venkov. Dost často se tam ale stěhují i dnešní mladí, kteří touží žít v lepším životním prostředí. Tomuto fenoménu říkáme zelená migrace.

■ Za socialismu se to nedělo?

V mnohem menší míře. Na chalupách bydleli především umělci, kteří mohli pracovat z domova. Dnes, v době internetu, může pracovat z domova mnohem víc lidí a do kanceláří dojíždějí třeba jen jednou týdně. Takové modelové území je například u obcí Ohrobec a Dolní Břežany, tedy v jižním zázemí Prahy. Tato oblast se jmenuje Károv a Zálepy a dnes se tam spolu mísí původní starousedlíci, chataři, kteří se tam stále rekreují, a pak ti, kdo své bydlení transformovali na trvalé.

■ Jaké skupiny obyvatel měly za socialismu chatu nebo chalupu?

Všechny. Vůbec nezáleželo na tom, kde lidé bydleli, z jaké sociální skupiny pocházeli nebo jaké měli vzdělání.

■ Takže si mohl dejme tomu v 70. letech dovolit chalupu každý?

To zase ne. Bylo totiž velice obtížné najít pozemek, ty se složité sháněly přes příbuzné a známé. Zejména ve starých chatových

osadách z první republiky neměl nikdo zvenci šanci, chaty se dědily z generace na generaci. Přesto byl ten boom tak obrovský, že se muselo v 80. letech přistoupit k regulacím. V řadě obcí pak byly stavební uzávěrky pro další rekreační objekty. A když už se nějaké území rozparcelovalo na kousky o maximální velikosti 400 m², mohla mít chata nejvýše 50 metrů čtverečních.

„Češi zákon obešli, rostly zahrádkářské kolonie a v nich tzv. houby.“

■ Dokázali to Češi nějak obejít?

Ovšem. V 80. letech začaly ve velkém vznikat zahrádkářské kolonie. Platil sice velice přísný zákon na ochranu zemědělského půdního fondu a nebylo možné jen tak zrušit ornici a něco na ní postavit, přesto existovala místa, která se nedala obdělávat těžkou zemědělskou technikou, a tak je zemědělci dali k dispozici zahrádkářům. S tím, že to bude dál zemědělská půda, na které si ale můžou postavit chatičky.

■ Jak mohly být velké?

Nejdřív 16 m², později pětadvacet. Správně se v nich původně ani nesmělo přespávat, ale tak to nikdy nefungovalo.

■ Dodržovala se předepsaná velikost?

Ne. Striktně dána totiž byla jen zastavěná plocha. Proto začaly vznikat takzvané

„houby“. Postavil se základ a nad něj pak ještě jedno patro s terasami, které už ten základ značně přesahovalo. Což se dělo i v případě montovaných domů, které se už v 60. letech vyráběly na Slovensku. Jmenovaly se třeba Yveta (ta byla na vysokých kůlech vhodná do zátopových oblastí), Milada nebo Orlice. Taková chata měla jasné dané rozměry. Lidé si pouze postavili podezdívku a na ni namontovali tuhle prefabrikovanou stavbu. Jenže pak přišly děti, a tak se zvedla střecha a udělalo se další patro. A když se narodila vnoučata, přistavěla se další místnost. Tyhle přístavky už úřady neřešily.

■ Opravdu tehdy platilo, že byl každý chatař a chalupář tak trochu i kutil? I proto, že spousta věcí nebyla k dostání?

Kutily byli spíš chalupáři, kteří se snažili zachovat objekt v tom původním stavu a navodit takovou tu vesnickou idylu. Chalupa je přece jen větší objekt, takže na ní bylo víc práce a byl tam i prostor ke sběratelství. Chalupáři se více věnovali opravě domu a jeho okolí, kdežto chataři žili více kolektivním způsobem života. I když i oni prováděli úpravy. Především proto, že mohli. Zatímco v bytě jste si dřív nemohli jen tak předělat bytové jádro (třeba vyzdít koupelnu, která bývala v panelácích z umakartu, pozn. red.), na chatě to šlo. Právě proto byl u nás počátkem 90. let takový rozmach hobby marketů. Kdysi jste sekačku mohli koupit jen v Tuzexu nebo si ji vyrobit. Najednou ale byla k máni kdekoli.

▲ Chataření přišlo za socialismu vhod i vládnoucí komunistické straně a její propagandě. „Nemělo smysl ukazovat ve filmech rodiny, které jezdí k moři, když se cestovat nemohlo. Navíc kdo si hraje na chatě, nezlobí. Během normalizace bylo pro lidi ideální zmizet z měst, kde se všichni navzájem sledovali, na chatu. Souvisí to i s panelovou výstavbou,“ říká Dana Fialová. Snímek je z kultovního seriálu *Chalupáři*.

▼ **Jak vypadá průměrný rekreační objekt průměrného Čecha? Má 70 m², je v něm pět postelí, je v dojezdové vzdálenosti 30 km od bydliště a pravidelně ho využívá pět až šest lidí. A leží na pozemku o rozloze 1 000 m², kde je zahrada, záhony a ohniště (či krb). Nejvíce chat a chalup vlastní Pražané. V poměru k počtu obyvatel žije ale nejvíce chalupářů v Českých Budějovicích. A protože 20 % lidí si dnes „druhé bydlení“ pořizuje s tím, že se tam v důchodu odstěhují natrvalo (a dalších 60 % „luffáků“ o tom uvažuje), mění chalupářství i demografické složení jednotlivých částí republiky. Například Vysočina kvůli tomu výrazně „zestárla“.**

■ Bylo v oblíbení i zahradičení?

Tady je zajímavé pozorovat jeho proměny. Za socialismu byla malá část zahrady vymezena pro rekreační využití. Bylo tam ohniště a dejme tomu houpačka a na zbytku se pěstovalo ovoce a zelenina, protože byly nedostatkovým zbožím. V 90. letech se ale začaly tyhle zahrady měnit na rekreační s anglickým trávníkem, okrasnými stroměčky a bazénem. Po roce 2010 se však lidé začali k zeleninovým záhonům zase vracet, protože je moderní bio. Dnes jsou tedy ty zahrady tak půl na půl. Jedna část je užiteková, druhá rekreační.

■ Byl nějaký rozdíl mezi komunitním životem chatářů a chalupářů?

Chalupáři to mají trochu jinak. Protože jsou jejich objekty ve venkovské obci, mají úzký vztah se starousedlíky. Je to hezky vidět třeba v seriálu *Chalupáři*, kdy pan Sovák je chalupářem a žije s místními, ale přidává se k nim i chatařka paní Bohdalová, která má chatu kousek za vsí. Takže ten Pražák nebo Brňák přivezl z města nedostatkové zboží a místní mu zase poradili, kdy vysadit ředkvičky a jak se stříhají stromy.

■ To se na ně neřvali skrz prsty jako na „luftáky“?

Není lufták jako lufták. Místní o těch „svých“ říkali: „To jsou naši Pražáci, ti jsou jiní.“ Stejně se mluvilo o těch, kteří jezdili na letní byty. Když člověka poznáte a musíte s ním vycházet, berete ho prostě jinak. To je stejně jako s migranty. Když je poznáte osobně, leckdy vám ani nepříjde, že přišli z jiné země. Lidé se bojí toho, co neznají.

▲ V chalupářské osadě se smazávají i rozdíly mezi lidmi. Je fuk, odkud jste, co děláte, kolik máte peněz, koho volíte. Díky chalupám a chatám se opět učíme navazovat sousedské vztahy, které ve velkých městech vymizely. „Ve městě si půjde málokdo půjčit vejce nebo mléko k sousedům, tady ano. Rolí hraje i to, že se žije venku, takže jste otevřenější, pozdravíte se přes plot,“ říká Fialová.

■ Říká se, že každý pátý objekt u nás slouží k rekreačním účelům. Kdybychom měli za socialismu otevřené hranice, bylo by jich méně?

Pokud by šlo pouze o hranice, o tolik méně by jich nebylo. Byla tady ale spousta jiných omezení. Kromě výstavby rodin-

„Ve Švédsku je dokonce víc chat a chalup než u nás.“

ných domů a ochrany zemědělské půdy platila vyhláška o „střediskové soustavě osídlení“. Když zmíním film *Vesničko má středisková*, všichni asi vědí. Obce byly rozděleny na ty obvodního významu,

střediskové obce a ostatní obce, ze kterých postupně zmizela škola, obchod, a někdy i hospoda. Lidé se stěhovali do větších měst a v malých obcích zůstávaly objekty, kde se už nebydlelo, ale jezdilo se tam jen na rekreaci.

■ Chataři a chalupáři ovšem nejsme pouze my Češi. Druhé bydlení je velmi oblíbené třeba ve Skandinávii, především ve Švédsku. Čím to je?

Tam je dokonce ještě víc rekreačních objektů než u nás, a myslím, že je to právě tím, že žijí ve městech.

■ Byli v dobách Československa stejně nadšenými chataři i Slovinci?

Nebyli. U nich jsou typické hlavně ty zahrádkářské kolonie. V tomhle jsou jakoby posunuti a všechno u nich mělo pozdější nástup. Co u nás bylo módní za první republiky, to u nich nebylo vůbec a to, co u nás bylo v 60. letech, k nim přišlo o dvacet let později.

■ Je to tím, že bylo Slovensko více zaměřené na zemědělství?

Jednak, a také se u nich mnohem více podporovala výstavba rodinných domů. Když se ale i u nás podíváte na místa, kde je nejméně rekreačních objektů, zjistíte, že jde o zemědělské oblasti. Oproti nám mají Slovinci zase mnohem větší rozvoj apartmánových domů, a to především v Tatrách a u termálních pramenů. Navíc je tam ještě jeden zajímavý fenomén. Například v Tatranské Lomnici žili na sídlišťích lidé, kteří v místě i pracovali. Protože už tam ale práce ubylo a je tam i drahé, přestěhovali se do Popradu a původní byty buď pronajímají, anebo je prodávají, a z bytovek se tak stávají rekreační domy.

Po válce došlo k vysídlení části venkovského (německého) obyvatelstva, tři miliony lidí zmizely a zůstaly spousty volných objektů, které byly k dostání „za babku“. Zároveň se v 50. letech hromadně jezdilo na podnikové rekreace (na snímku). Pak přišel ale další boom individuálního chalupářství. Lidé si začali kupovat auta, a když byly v roce 1968 zrušeny pracovní soboty, začalo platit heslo: „O víkendů jedeme na chatu.“ Ukázka toho, že „my na to máme“.

Foto: Martin Adamec / MAFRA, ČTK, Petr Lemberk / MAFRA

■ Apartmánové domy se stavějí i u nás. Dají se považovat za druhé bydlení?

Ano, je to takový nový trend, kdy nejde o objekty, ale o byty. Mají ovšem stejnou funkci a zpravidla se budují v už tak dost zastavěných rekreačních střediscích, jako jsou Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou... Těmito objekty jsme se inspirovali v zahraničí. Apartmánové domy jsou poměrně rozšířené v Alpách a třeba Italové jim říkají „studené postele“ a jsou z nich dost „opupínkovaní“. Španělé mají zase takhle zabetonované pobřeží. A my jsme se bohužel nepoučili. Obce tak sice získaly „rychlé“ peníze za pozemek a daň z nemovitosti, které jsou u rekreačních objektů většinou třikrát vyšší než u těch trvalých, jenže na jednu mají objekty, kolem kterých musejí odhrnovat sněh nebo zřít novou čističku. Vzhledem k rozpočtovému určení daní dostává ovšem obec peníze jenom na trvale žijící obyvatele, takže má vlastně hromadu bytů, o které se musí nějak starat, ale pouze hrstku trvale žijících lidí. Tudíž na tom ty obce spíše prodělaly.

■ Když se ještě vrátíme ke klasickým chatařům a chalupářům. Došlo po roce 1989 k jejich úbytku?

Ano. Otevřely se hranice a do ciziny na jednu vyrazily všechny generace. Lidé také začali podnikat a na chalupy měli méně času. Chalupaření je navíc i ekonomicky náročné, přece jen jde o druhou domácnost. Ale protože k těm místům měli lidé vztah, začali se pak do nich postupně zase vracet. Třicátníci, kteří na chalupách vyrostli, začali mít vlastní děti,

▲ Usedlost na venkově vlastní či vlastnili všichni tři porevoluční prezidenti. Václav Havel venkovskou usedlost v Hrádečku u Trutnova koupil v roce 1967. A zde v prosinci 2011 i umřel. Václav Klaus si chalupu v jihočeských Prudicích pořídil už v roce 1974, moc tam ale nejezdí. Miloš Zeman v Novém Veselí spoluvlastní tvrz ze 16. století, patří mu v ní dvě místnosti. Pořídil si je už před rokem 1989. A letní dovolenou na Vysočině zahajuje pravidelně tím, že v nafukovacím člunu vyrazí na místní rybník Veselák (na snímku).

a právě pro trávení volného času s malými potomky je chalupa ideálním místem. Ve větší míře se pak lidé do chat a chalup začali vracet v souvislosti s ekonomickou krizí v letech 2009–2010, kdy neměli peníze na zahraniční dovolenou. A dnes je to

„Bohužel i u nás už jsou trendem ‚studené postele‘.“

podobné. Sice se máme ekonomicky dobře, ale spousta lidí má strach jezdit na dovolenou do ciziny, což se projevilo hlavně v roce 2016, po migrační krizi. Lidé se vrátili k chalupám.

■ Co s chalupářstvím udělala nebo ještě udělá pandemie koronaviru?

Letos můžeme očekávat ještě větší boom než v roce 2016. Ostatně už dnes se především senioři a mladé rodiny přesunuli

z měst na své chaty a chalupy, aby mohli pobývat na zahradě a čerstvém vzduchu, což nelibě nesou někteří starousedlíci, kteří se bojí a nadávají jim, že měli zůstat doma. Pokud však lidé zůstanou na svých zahradách a nebudou na sebe „plívat“ přes plot, je myslím obava zbytečná. Největší odliv lidí na chaty a chalupy nás ale čeká teď v létě. Jednak z finančních důvodů a jednak kvůli složitosti cestování do zahraničí.

■ Myslíte, že se budou Češi bát vycestovat za hranice?

Češi jsou obecně hodně nebojácní a jako jedni z prvních se vraceli i do míst, která byla například zasažena teroristickými útoky. Spíš je hodně odradí složitost situace, kdy budou muset řešit testy při návratu do země a podobně. Tudíž si troufám odhadovat, že toto léto bude opravdu „co Čech, to chalupář“.

Veronika Šíp Tardonová

Houbaři, kutilové, milovníci bazénů...

Slovo „chalupář“ coby majitel „víkendové usedlosti“ bylo podle dochovaných dokladů poprvé použito roku 1952 v Zemědělských novinách. Starší výrazy se nehodily. Slovem „chalupník“ se již více než sto let označoval malý, drobný zemědělec, v chalupě trvale bydlící. „Obsazena“ byla i slova „domkář“ či „baráčník“ a některé nové výrazy se neujaly (např. u Karla Čapka „chalupák“). Chalupy vyzařují i nostalgii po starých časech. Muškáty za oknem, staré talíře, hliněné džbánky a hmoždíře na policích, vyšívané dečky na zdech v kuchyni, paroží, dřevěné lavice, pec, dřevěné kolo od trakaře na zdi chalupy... „Díky chalupářům nespadla řada architekto-

nicky zajímavých budov, či se dokonce zachovaly celé vesnice,“ říká Dana Fialová. Chalupaření souvisí i s dalšími typicky českými fenomény. S HOUBAŘENÍM: Aspoň jednou ročně vyrazí na houby 7 milionů Čechů, za vášnivě houbaře se považuje téměř 40 % lidí. A o houbaření se píše už v Dalimilově kronice z počátku 14. století. S BAZÉNŮ: V Česku je bazén na každé třetí zahradě u rodinného domu či chaty, což je světový unikát. Celkový počet bazénů, které jsou trvale umístěné na zahradách, se odhaduje až na 400 000. Podobný je počet nafukovacích sezonních bazénů. Množství vody, kterou Češi v létě napustí do svých

bazénů, by naplnilo dvě Máchova jezera. A také s RYBAŘENÍM A KUTILSTVÍM. I cizinci občas mívají druhou domácnost na víkendy. „Nejde ale o místo v přírodě, třeba francouzští venkované jezdí do Paříže. Chataření v takové míře kromě Čechů holdují už jen Skandinávci. Správný Skandinávce má dokonce hned několik chat. Jednu těsně za městem, my bychom řekli v zahrádkářské kolonii, ale tam je to spíš u jezera, kde rybaří. A pak druhou někde na severu, takových 300 až 400 kilometrů, kam jezdí jednou do roka na hory. Když je hodně movitý, má ještě chatu v teplých krajích, nejčastěji ve Středomoří,“ vysvětluje sociální geografka Fialová. -tm-